

- A kertjében termett ez a szép eper?

- Igen, lelkem és nincs permetezve. Látja milyen egészségesek? Kóstolja csak meg nyugodtan! – nyújtotta Ágnes felé a kis öreg kofa a tálka epret. Ágnes fölé hajolt. Az illata elég volt ahhoz, hogy meggyőzze: igen, ezt kívánta.

A piaci nyüzsgés elhalkult, ahogy távolodott tőle. Arcát mosoly festette be elégedetten, hogy újra érezheti a gyerekkor ízét!

Szőke egyenes szálú haja volt Ágnesnek. Édesapja a pénztárcájában hordozta azt a kiskori képét, amelyen három-négy éves lehetett. Két hatalmas fehér masnival copfba kötött szőke haja ráborult a bordó bársony ruhácskára, és a harisnyája is fehér volt; olyan kézi kötésű.

Ágnes szülei többször elmesélték neki ugyan azt a történetet erről a képről. Az édesapja állítólag azt mondta, amikor meglátta így az ajtóban állva gyönyörű gyermekét:

„-Bár csak így maradna!”- olyan nagyon tetszett neki a látvány.

„-Apja lánya!” – e két szó most is a fülébe cseng Ágnesneknek, amelyet oly sokszor használt édesanyja. Bár akkor pörölt a férjével, hogy ilyet még viccből se mondjon, hisz fel kell nőnie a gyerekeknek! Nem maradhat akkora!

Erzsébet nagyon babonás volt. Ágnes is tőle örökölte, mert hitt a fekete macskába, a teli vödör szerencséjébe, na meg hogy nem szabad visszafordulni, ha már valahová elindultál. Az álmok megfejtését is tőle tanulta: ha koszos vízbe jársz álmodban, akkor az betegség; a kutyaharapás és a kígyó rosszember, halottal álmodni időváltozás. És mindezt még a nagymama tanította lányának! És ez így szállt lányról lányra. Bár Ágnes annyira nem ismerte nagyszüleit, mert korán elveszítette mind a négyet. De emlékei maradtak!

Ott van például a neve. A családban ő volt már a hatodik lányunoka és ezek közül senki nem örökölte a mama nevét. Szülei készségesen megígérték, hogy a második, ha lány lesz, Ágnes lesz! Biztosak voltak afelől, hogy most fiúval ajándékozza meg az isten őket. Valójában nem igazán akarták már ezt a harmadikat. Építkeztek, ott volt már egy utód, nem hiányzott még egy. Egyedül abba bíztak: fiú lesz, és tovább fogja vinni a családi nevet. Hát nem az lett! De legalább a nagymama megnyugodott!

Szép emlékei közé tartozott a falu, ahol a nagyszülei éltek. Erdély közepén hegyek, dombok védelmében húzódott Bözöd. Patak vezetett végig oda, szántóföldeken kanyarogva. Mindkét oldalon erdők és legelők álltak őrt, felvigyázva a domboldali szőlősökre, kukoricásokra, meg búzatáblákra. Igaz, néha megetették vadjaikat ezekből, az éléskamrákból, de ennyi még belefért a gazdák mindennapi gondjai közé. Vaddisznók és medvék kóstolgatták a zsenge kukoricát, meg a szőlősök zamatos szemeit.

Bár néha, amikor fukarabbak voltak az emberek, a medve otthonukat is meglátogatta és ajándékba elvitt magával egynéhány malacot a félősebbiből. Ágnesnek sokszor elmesélte a mama, hogyan került a kertek alatt be a medve és vitte el a Bözsi néni malacát, aki a falu első házában lakott. De volt, amikor megelégedett a szőlővel is, csak talán a végére berúgott, mert leheveredett a tőkék közé és nagy testével kilapított néhányat.

Az anyai nagyszülei a falu közepén laktak, a „Tordé szorosban”. A tornácos ház a főutcára nézett fel, ahonnan látni lehetett mikor jön a postás, a tehéncorda, a tejes autó. A ház és a kerítés közt szűk ösvény vezetett egy kisebb előkertbe, ami tele volt eper tővel, málnával, ribizli bokorral. Tavasszal, látogatáskor, ahogy beléptek a kapun, a gyerekek útja mindig oda vezetett. Hangoskodásuk hamarabb beért a házba a kertre nyíló ablakon keresztül, mint a szülők.

- Né, mekkora szemet találtam!- hallatszott az első öröm-kiáltás.

- Vigyázz, mindjárt letaposod a sarkaddal! – jött a rendre utasító nagyobb testvéri hang.

Az eper tövek nem voltak ültetési sorrendbe. Össze-vissza kalandozhattak és szaporodhattak, mert az a hely csak az övéké volt. Ágnes és testvére, Judit úgy döntöttek levetik a cipőjüket, mert így, ha véletlenül is rálépnek egy indára, nem sérülhet meg és jövőre azon is lesz eper.

A házba csak azután mentek be a nagyszülőket köszönteni, miután a pocakjuk jól tele lett. A tata ilyenkor megróttta a mamát, mint elmulasztott feladatért, mert szerinte a nagyját az epernek le kellett volna szedni és el kellett volna tenni lecukrozva a kamrába vacsoráig, a puliszkához. De a mama csak legyintett rá és a fejével is intett egyet, mert a tata úgy sem látta. Mindkét szemére elvesztette a látását, csak az erősebb fényt és árnyakat látta halványan. A gyerekek meg amúgy sem vették a szívükre, hanem, piros kezükben a szandállal, maszatos arccal vidáman rohantak a kúthoz.

A hosszú tornác végében pár lépcső vezetett le a kútig. Hatalmas kereke, amivel a vödör vizet fel lehetett húzni, nagyon érdekes volt. Judit merhetett csak, ezért Ágnes mindig belekapaszkodott a kút kávájába, fejét behajjtva hallgatta a vödör csattanását a vízben, melyet a sötét tett izgalmasabbá. A lánc vizesen tekeredett fel, magával hozva a mozgó fém vödröt. Valamennyi víz mindig visszalocsogott az egyenetlen rángatózástól, de igazából úgy festett, mint aki nem akar szót fogadni a felhúzóknak. A végén egy vassal ki támasztották a kereket a küllőinél fogva, nehogy visszazaladjon a vödör.

Nagyon hideg vize volt a kútnak. Biztosan ebből eredt a mondás, hogy „olyan hideg van, mint a kútban”, gondolta Ágnes. Inni csak egy kortyot tudott egyszerre. A kút teteje alá szegre akasztva lógott az ivó csupor. Ezzel szabadott csak merni a vödörből. Ez a sötét „phlé” csupor fehér belsejével mindig szolgálatkészen várt. Öregségéről az alján lévő szürke folt árulkodott, amit már becineztek. A lányok ezzel öntögettek egymás kezére vizet, hogy lemosás az eperevés árulkodó jeleit. Igazából nem vitte le, talán, mert nagyon- nagyon hideg volt, vagy, mert ebből fakadva nem tudták sokáig alatta tartani a kezüket. Szinte csípte a jegessége.

A hajópadlós konyhában régi stílusú asztal terpeszkedett az ablak alatt, a fakanapé előtt, az ajtóval szemben. Két keskenyebbik fő oldalán magas háttámlájú szék állt. A hatalmas terem egy részét a malom foglalta el, ugyanis a tata fő elfoglaltsága még mindig az őrlés volt. Igaz, már csak a falubelieknek őrlött kukoricából puliszkának valót és állatetetésre durvább lisztet. Hányszor elmesélte, hogy azok a „nyavalyás kommunisták” elvették tőle azt a sok mindent, ami csak őt illetett volna meg! Büszkén szólt a sok földről, az állatokról, a gépekről, a béreseiről. És végül mindig a „nyavalyás kommunistákhoz” lyukadtak ki, és ilyenkor elzavarta játszani a gyerekeket, mert neki dolga van.

Ágnes az ajtóközt megállt és a nagyapját figyelte. Kíváncsi volt milyen sok dolga van egy látás nélküli nagypapának. A tata a malom oldalán álló székre ült le és az asztalra fektetve karját az ajtón kifele nézett, talán fel a dombtetőre. Néha megkérdezte a feleségét:

- Jött valaki?

-Nem jött senki, csak a gyerekek csattogtatják a kaput. - válaszolta az asszony már megszokásból, aztán bement a kamrába a nagy nehéz ajtón keresztül.

Ágnes utána lopakodott lábujjhegyen haladt el a tata előtt, aki hirtelen arra nézett és a botját kinyújtva jobbra-, balra meglengette, mintha el akarta volna érni a szellemet. De mivel Ágnes gyorsabb volt, a falcs érzés leplezéseként, visszaakasztotta a horgas tetejű botját az asztal szélére, s mint aki dolgát jól végezte, egyenes háttal nézett továbbra is kifelé, mintha ez lenne a világon a legfontosabb feladata.

A mama egy lisztes láda előtt állva szitált a teknőbe. Az is fából készült és nagyon nehéznek tűnt a gyerek szemébe. Bár leginkább az kápráztatta el, milyen gyorsasággal dobálta a mamája a két keze közt a szitát jobbra és balra. Nem ejtette le! Amikor befejezte, a fenn akadt darát visszaöntötte a láda egyik rekeszébe.

Érdekes szag volt ott bent. A kamra hosszú oldalán, fent, madzagra kötött rúdon kolbászok, tábla szalonnák, sonkák lógtak. Füstös illatuk összekeveredett a friss liszt meleg szagával és a hideg nedves levegővel. A kamra leghátsó részében egy polc terpeszkedett, amelyen befőttek, savanyóságok sorakoztak különböző méretű üvegekben. A legsötétebb sarokban egy nagy cserépedény búj meg, amely szilva ízlet rejtegetett belsejében.

Judit nagyon szeretett ebből enni. Evőkanállal vett ki magának mindig belőle, és mint a fagyit nyalogatta. A felnőttek az evés végén, édességként tették rá a megmaradt puliszkára és így ették meg. Ez is annyira fontos volt az éléskamrában, mint a húsok, kolbászok. Ágnes viszont csak akkor evett belőle, ha nagyon éhes volt és nem kapott mást!

A nagymama, hangját lehalkítva, megkérdezte a bámészkodó unokát:

- Mit szeretnél? Éhes vagy? Kezdjünk meg egy kompótot? -de Ágnes nem akart semmit, csak csodálkozni a sötét, bizarr kamrába. Mivel nem válaszolt, nagyanyja tárgyaltannak nyilvánította a kérdést.

- Na gyere, menjünk! –és közelebb lépet hozzá, sürgetve a kimenésre.

- Mama nektek mindig tele van ez a láda lisztel?- kíváncsiskodott mozdulatlanul.

- Igen. És régebb háromszor ekkora volt a lisztes ládánk, mert akkor több volt az őrölés, és az abból kapott rész is! Állat is több volt; a nekik valót zsákokban tartottuk itt, az ablak alatt. Csak tudod: „azok a nyavalyás kommunisták”!

Összenéztek. Ágnes a komolyságot kereste a nagymamája szemében, de helyette huncut csillogást vett észre és ettől mindketten kuncogni kezdtek. Annyira tetszett a nagyfi cinkossága, hogy Ágnes még a nyakát is összehúzta izgalmában.

- Psssst! Nem szabad meghallja más! Maradj mögöttem! - és így mentek ki a kamrából, egészen a kályháig.

A főzésre és egyben melegítésre szolgáló kályha szomszédságában, zöldre festett vízpad gubbasztott. Két vödör fért el rajta egymás mellett. A tetején, kis polcon sorakoztak a csuprok és poharak. Ez a polcocska nylonnal volt beborítva, hogy ne bántsa a sok víz a fát. A két füles „pléh” csupor, különböző nagyságban szundított egymás mellett. A kisebbel iváskor lehetett meríteni, a nagyobbal a vízfóraló fazekat kellett megtölteni, amelyik mindig ott állt a kályha szélén félrehúzva, hogy melegen tartsa a felforralt vizet. Ez a fazék mindig felhívta magára Ágnes és a többi gyerek figyelmét. Legalább néhány percre mindig fölé hajoltak, mert a fazék alján a lerakódás alól érdekesen bukkantak elő a buborékok. Néha egy-egy darab vízkő is felszakadt. Feljött a víz tetejére, aztán gyors fordulattal alá süllyedt és megfeneklett.

A nagymama meséi szelídebbek voltak. Ágnes tőle hallotta először a „kulák” szót. Gazdag embereket nevezett így, beleértve magukat is. Szomorúan tartozott ehhez a szóhoz az is, hogy az édesanyja nem mehetett gyerekkorában az iskolába egy ideig. Nem igazán értette Ágnes, hogy „Miért”? Talán, mert irigyek voltak rájuk a többiek?

Félelem töltötte el, ha arról mesélt a mama lefekvés után, hogy azt a sok mindent hogyan kobozták el tőlük, amit a tata annyira sajnál. Ezekhez az emlékekhez az ingó óra kattogása is párosult. Az úgynevezett „első házban” aludtak. Nyitott ajtó választotta el a vendégágyas szobát a nagyszülők hálószobájától. Itt lógott a falon egy nagy falióra, amelynek hosszú mozgó végén egy csillogó fém karika himbálózott. Bár merre mozdult kattant egyet. Szó szerint ezt mondogatta: tik-tak, tik-tak és Ágnes nem tudott elaludni tőle!

Az ágy olyan magas volt, hogy felülni is alig tudott rá, pedig kifejezetten magas növésű lányka volt. És a sok nagy párna, paplan meg dunyha. Elveszett bennük. De arra gondosan figyelt, hogy a lábba be legyen jól takarva, nehogy kinyúljon valaki az ágy alól és megfogja. Hideg volt és fázott vetkőzéskor, ám a tata szerint így egészséges aludni. A keményített ágyneműben alig mert megfordulni, nehogy összegyűrje. A paplanhuzat közepén egy négyzet alakú üres rész volt, amelyet azért varrtak meg így, mert látszania kellett a kézzel varrt paplan mintája és a huzat színe. A tűzpiros négyzet rámosolygott Ágnesre, aki állig betakarózva szívesen nézte, ameddig csak el nem aludt, hisz legalább ebből melegség áradt.